

← [Forrige artikel](#)

Kornbogen

Kategori: [Anmeldelser](#)

Visninger: 466

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Åsmund Bjørnstad

Kornbogen. Brødets og øllets historie

Hovedland 2023. 348 sider illustreret. 400 kr.

Af [Kresten Søe](#)

En bred og tilbundsgående fortælling om kornets og brødets historie

Kornbogen er nok en af de fagbøger, som har imponeret mig mest gennem mine år som anmelder.

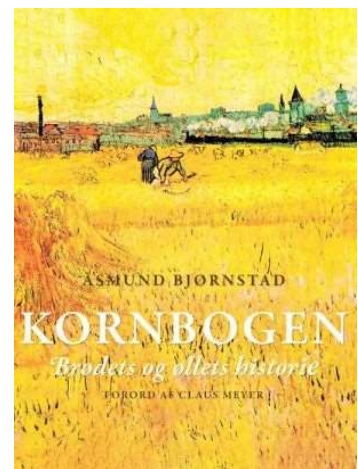
Ikke bare formår Bjørnstad, som er professor emeritus i planteforædling i Norge, at gå i dybden på både det videnskabelige, historiske og kulturhistoriske plan. Men forfatteren formår derudover også at komme ud i alle hjørner med kornets gener, forædling og selektion fra de første mennesker helt op til vore dages genmodifikationer.

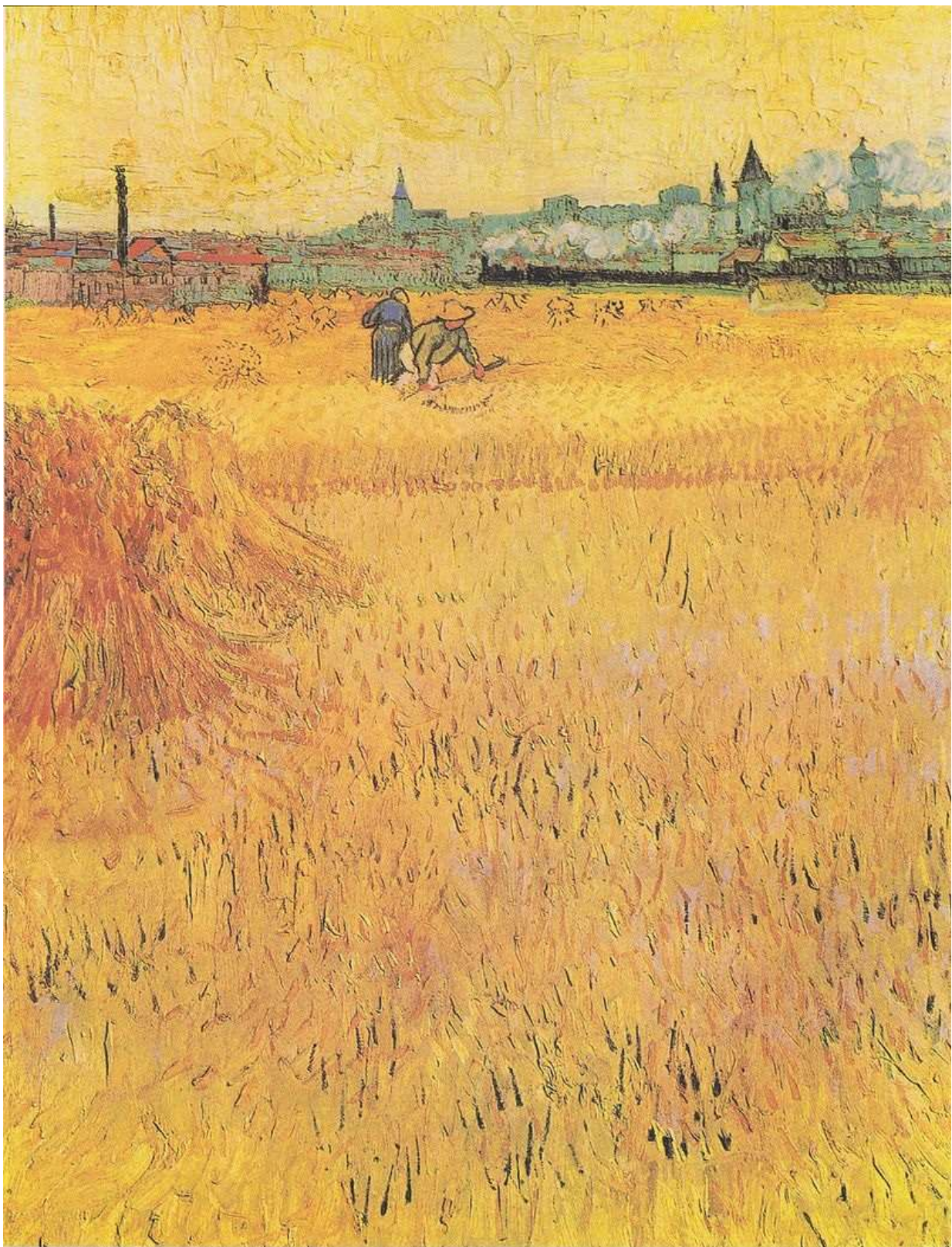
Her kan læses alt om fx på positivsiden den verdensomspændende gigantiske forøgelse af høstudbyttet gennem de sidste hundrede år, der på mange måder har mættet det stigende befolkningstals mange ekstra munde, men forfatteren skriver også modsat om de negative deraf følgende lidt mere komplekse konsekvenser i forhold til natur, biodiversitet og klima.

I bogen fortæller Bjørnstad også om spændende aspekter, som kornsorternes dominans i de forskellige verdensdele har budt på gennem årtusinder og om kornets og landbrugets udvikling i sammenhæng med opblomstring og fald af civilisationer i Mellemøsten, Asien og Egypten.

Hertil kommer en spændende redegørelse for, hvordan man allerede fra Oldtiden i samspil med klima og jordbund havde forståelse for og med held forsøgte sig med selektion og krydsning for større udbytte.

Yderligere tilkommer en historisk uddybning af den tilhørende sideløbende udvikling i form af mere avancerede brødformer, ovne og bagning, samt udvikling af kværne til maling af mel, arkæologien i de forskellige kornsorter og deres skiftende anvendelse som bestanddele i brød og grød verden over.

Stor gengivelse af bogens cover: "Hvedemark med udsigt over Arles" fra 1888

Kulturhistorien gennemsyrrer overalt

En vigtig del i bogen er kornets kulturhistorie og dets afsmitning i religion og riter, plads i litteratur og digte gennem årtusinder.

Bjørnstad formidler her med sin store kulturhistoriske spændvidde på spændende vis emnets integration i og betydning for verdenshistorien - det være sig majs, ris, hvede, sorghum, hirse, havre og rug. Yderligere går forfatteren i dybden med kornets integration i skriftsprog, tidsregning, religioner og hvem, der spiste hvilket brød, i classesamfundene.

Til eftertanker og som eksempel kan man her bare tage ordet grain, der blev til termen gram og dermed gav navn til en af vore grundlæggende vægtenheder.

Bogen er oversat fra nynorsk og enkelte steder en smule præget af sit forlæg med fx termen sanke, "de gamle" for vore forfædre og eg i stedet for agern.

Men dermed skal så absolut ikke forstås, at referencer og eksempler primært er norske. Tværtimod er størstedelen af eksemplerne faktisk relateret til dansk historie. Et moment der i høj grad gør bogen ekstra interessant for danske læsere.

Overraskende og nok for mange ukendt spændende viden

Bogen rummer og uddyber mange både interessante og illustrativt formidlede historiske oplysninger.

Som eksempler kan her nævnes genvordighederne i "Det columbianske bytte", hvor fx majs og hvede byttede verdensdele og kartofflen vandt indpas som Europas nye brød som følge af opdagelsesrejserne.

Her vil eftertankerne nok for de fleste melde sig ved oplysning om, at den traditionelle risdyrkning står for hele 2 % af verdens udledning af CO₂. Dette er ikke bare næsten lige så meget som hele den globale flytrafik, men drejer sig oven i købet om metan, en drivhusgas der er 34 gange så kraftig som CO₂.

Hvordan dette rystende faktum i den grad er holdt under radaren i debatten, er mig en kilde til undren.

Bogen suppleres med et mindre men udmærket kapitel om øl og ølbrygning, Her savner jeg dog oplysning om, at ølbrygning i Middelalderen ikke bare var et nydelsesmiddel men faktisk også primært i byerne havde et vigtigt sundhedsaspekt i, at det tynde øl tjente som sterilt drikkevand for næsten alle fra vugge til grav.

Sidst men ikke mindst vil jeg fremhæve Bjørnstads nuancerede velargumenterede omtale af arbejdet med genmodificering af korn og andre landbrugsplanter.

Her bringes - foruden en både saglig fint anskueliggørelse af elementerne i debatten - også en spændende redegørelse for genmodificeringens fremtidsperspektiv som et væsentligt led i klimakampen.

Men igen og igen overrasker Bjørnstad her på spændende vis læseren i, hvor dybt kornet og brødet egentlig står historisk og kulturelt funderet i både religion, kunst, litteratur og kultur helt op til vor tid.

Rismarkerne i Honghe hani, Yunnan i Kina er på Unescos verdensarvsliste, men risdyrkningens gigantiske udledning af metan er knap så kendt.

Layout og Illustrationer i særklasse

Bogens billedside er i absolut særklasse med 300 illustrationer, såvel små som store i op til hele dobbeltopslag. Alt sammen i fint samspil med teksten og tilrettelagt i en helhed, der tilsammen tilføjer værket en unik atmosfære.

Eksempelvis mærker læseren det historiske vingesus i smukke farveplancher helt tilbage fra Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz fra 1885. Disse udbygges så med et væld af malerier og ældre fotos, der igen yderligere suppleres af smukke nyere fotos af korn, landskaber og aks. Her er intet anbragt blot som staffage men tjener overalt som udbygning i fint samspil med fremstillingen. Alene coveret med Vincent Van Gogh: "Hvedemark med udsigt over Arles" slår stemningen an fra starten.

På en gang kompleks, lettilgængelig og underholdende

Selv om bogens indbydende layout og mange lækre illustrationer signalere til coffee table segmentet, så understreger læsningen allerede efter få sider, at dette på ingen måde er den primære målgruppe.

Men med dette sagt så vil de fleste dog nok stå af i den dybdeborende redegørelse for kornets genetik og dennes komplekse betydning for krydsning og fx resistens.

Men Bjørnstads styrke er her, at man som læser uden at tabe tråden simpelthen kan springe de mere komplekse videnskabelige dele over, idet disse sammenhænge er anskueliggjort på mere forenklet facon i den øvrige fremstilling.

Netop på denne måde er det lykkedes forfatteren at tilgå både det videnskabeligt funderede publikum og den mere alment interesserede læser på samme tid.

For eget vedkommende gjorde min mere historiske og kulturhistoriske tilgang eksempelvis, at jeg gang på gang også her kunne finde nye spændende detaljer og gennemgående aspekter, der hele tiden lokkede mig til at vende næste og så næste side igen.

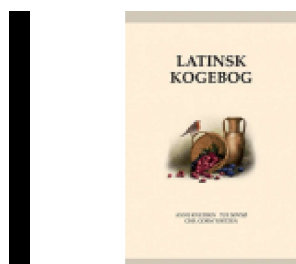
Som konklusion er Kornbogen med sin faglige bredde og dybde på alle måder et imponerende værk, der har givende bud til såvel historisk, videnskabeligt som landbrugs- og kulturhistorisk

interesserede. Hertil kommer som allerede nævnt, at hvert opslag er en fryd for øjet.

[Historie-online.dk, den 26. juli 2023]

← Forrige artikel

SE RELATEREDE ARTIKLER

LATINSK KOGEBOG

**FORBRUGETS
KULTURHISTORIE**

SPRITTENS BY

Egypten - besat af livet

Kommende særudstilling på Moesgaard Museum slipper livet løs i efterlivet.

Direktør annoncerer sin afgang

Den Gamle Bys direktør, Thomas Bloch Ravn, annoncerer, at han går på pension

Aktiviteter i efterårsferien 2023

Spændende aktiviteter på Danmarks Jernbanemuseum og på Krigsmuseet

Museumsnumre 51 - Tobakspibe

Ole Mortensøn fortæller om piberygningens historie

TV-tips, uge 39, 2023